



WORLD ASSOCIATION  
FOR POSITIVE AND TRANSCULTURAL  
PSYCHOTHERAPY

# WAPP етичните принципи и етичните насоки



## **Отказ от отговорност:**

Английската версия на този документ е **оригиналният и юридически обвързващ текст**. За всякакви правни или официални справки трябва да се обръщате **единствено към [английската версия](#)**. Този превод се предоставя само за общо разбиране и не представлява официален документ.



## **ВЪВЕДЕНИЕ В ЕТИЧНИТЕ ПРИНЦИПИ И ЕТИЧНИТЕ НАСОКИ**

Етичните принципи и етичните насоки на Световната асоциация за позитивна и транскултурна психотерапия (WAPP) служат като основополагаща рамка за осигуряване на отговорна, професионална и състрадателна грижа в областта на психичното здраве.

Ключов акцент в Етичните принципи и Етичните насоки на Световната асоциация за позитивна и транскултурна психотерапия (WAPP) е културната компетентност, която изисква от практикуващите да познават и уважават разнообразния културен произход на клиентите, като същевременно непрекъснато се обучават за различните културни перспективи.

Като се придържат към тези принципи, практикуващите позитивна психотерапия се ангажират да поддържат най-високи стандарти на почтеност, професионализъм и компетентност. Насоките не само защитават правата на клиентите и пациентите, но също така насърчават доверието и отговорността в рамките на професионалните взаимоотношения, като гарантират, че практиката на Позитивната и транскултурната психотерапия (ППТ на името на Н. Песешкиан, от 1977 г.) остава етична, ефективна и съобразена с най-добрите интереси на тези, на които служим.

Бордът на директорите на WAPP е много благодарен на членовете на работната група за етични консултации подготвятката на проекта на този важен документ в продължение на повече от една година. Тези насоки бяха приети от Изпълнителния съвет на WAPP на 14 октомври 2024 г. и одобрени от Общото събрание на всички членове на WAPP на 12 февруари 2025 г.

© Световна асоциация за позитивна и транскултурна психотерапия (WAPP)

[www.positum.org](http://www.positum.org)

февруари 2025 г.

**Преведено от Българското Дружество по Позитивна Психотерапия**



## ЕТИЧНИТЕ ПРИНЦИПИ

Тези етични принципи са задължителни за организациите, членуващи в WAPP/EFCCP. Те са приложими и за психотерапевти, консултанти, консултанти, обучители, стажанти, супервайзъри, организатори на обучения и специалисти, които работят в рамките на Позитивната психотерапия в световен мащаб.

### I. Въведение

Методът на Позитивната и транскултурната психотерапия принадлежи към хуманистичните, транскултуралните и психодинамичните психотерапевтични методи. Този ориентиран към конфликтите и способностите метод е създаден от професор Носрат Песешкиан през 1968 г. в Германия. Той се основава на обширни межкултурни изследвания, проведени в повече от 20 различни култури по света.

### II. Принципи

#### 1. Принцип на надеждата

Позитивната и транскултурната психотерапия (ПТП) се придържа към убеждението, че всяко човешко същество по природа е в основата си мило и добро. Човешките същества приличат на мини, пълни със скъпоценни камъни, те не са като празни плочи или празни съдове. Актуализацията на този потенциал зависи от определени фактори, независимо дали те са ограничаващи или подкрепящи по природа. Съществува символична положителна функция на симптома, която трябва да бъде осъзната както от терапевта, така и от пациента. Това означава, че всички ситуации, независимо колко са трудни, могат да бъдат разбрани и променени към по-добро.

#### 2. Принцип на консултиране

Перспективата на ПТП подчертава, че психотерапевтичният процес се върти предимно около взаимодействието между терапевта и клиента. Решаващите елементи на това взаимодействие обхващат споделянето на мнения, разрешаването на несъответствия, насърчаването на сътрудничеството и съвместното вземане на решения в рамките на психотерапевтичния (образователния) процес. Осигуряването на автономията на клиента и правото му на самоопределение остава от първостепенно значение при този подход. Разбирането на потенциала, приложенията и ограниченията на психотерапията и подходящото прилагане на Позитивната психотерапия гарантира, че няма да се навреди. Освен това признаването на консултациите с колеги и супервайзъри е основен ресурс за поддържане на професионалната компетентност.

#### 3. Принцип за самопомощ

Психотерапевтичният (образователен) процес е насочен към преминаване от разчитане на външни ресурси (като терапевта) към развиване на вътрешните ресурси на индивида или семейството. Психотерапевтичната връзка не е източник на готови знания, а пространство, което създава условия за развитие на индивидуалните способности. В терапевтичната връзка клиентът преминава през привързаност и диференциация към автономност.

Позитивната и транскултурална психотерапия насърчава клиентите да се отърсят от пасивните си роли и активно да се включат в „терапевтична роля“, при която активно да си сътрудничат с терапевта за подобряване на състоянието на семейството и общността.

#### 4. Уникалност на личността



Терапевтичният съюз между терапевта и клиента представлява среща на две различни личности, всяка от които притежава богат и уникален житейски опит. Отвъд наблюдаемите симптоми нашата цел е да открием личността, която притежава тези уникални преживявания. В психотерапевтичната връзка както психотерапевтът, така и терапевтичният процес (включително образователният аспект) трябва да останат нагласени и гъвкави, за да се съобразят със специфичните изисквания на клиента. Наложително е предлаганото лечение да бъде не само полезно, но и да поддържа висок стандарт на качество. По време на цялото терапевтично пътуване психотерапевтът поддържа дълбоко уважение към личните ценности на клиента и към интегритета както на клиента, така и на неговото семейство. Основната философия на Позитивната психотерапия набляга на отношението към всички лица, участващи в нашите проекти (независимо дали активно или пасивно), с изключително уважение и достойнство.

### **5. Принцип на баланса**

Позитивната психотерапия разглежда живота и човешкото развитие като стремеж към естествено динамично равновесие. Терапевтичната цел е да се подпомогне клиентът в подобряването на неговите способности и постигането на баланс в живота чрез насърчаване на физическото, психическото, социалното и духовното здраве на индивидите, семействата и общностите. Позитивният психотерапевт трябва да установи силна и професионална терапевтична връзка, като намери деликатен баланс между терапевтичната емпатия и поддържането на подходяща емоционална дистанция, като същевременно служи като модел за здравословни взаимоотношения и действа в най-добрия интерес на клиента.

### **6. Принцип на транскултурна чувствителност**

Транскултурната чувствителност е важна професионална компетентност. Ние признаваме и отчитаме културното измерение като влиятелен елемент, който оказва влияние върху здравето, развитието на личността, появата на разстройства и динамиката на конфликтите. Освен това културно измерение оставя своя отпечатък върху терапевтичния съюз между терапевта и клиента. Ние вярваме, че конфликтите не са просто сблъсък на личности, а се разглеждат като сблъсък на културни ценности.

Позитивната и транскултурална психотерапия включва елементи от различни психотерапевтични методи, за да насърчи гъвкавостта в лечението на клиента и да осигури рамка, която позволява на различните подходи да си сътрудничат ефективно. Световната асоциация за позитивна и транскултурна психотерапия, нейните международни центрове и европейската ѝ подсекция Европейска федерация на центровете за позитивна психотерапия и нейните членове предоставят услуги, включващи, но не ограничаващи се до раса, етническа принадлежност, пол, полова идентичност, сексуална ориентация, възраст, социална класа, физически способности или качества, религиозна или етична ценностна система, национален произход и политически убеждения. Задължение на Световната асоциация за позитивна и транскултурна психотерапия и на Европейската федерация на центровете за позитивна психотерапия е да популяризират теорията, метода и практиката на позитивната и транскултурната психотерапия и нейното приложение от транскултурна и интердисциплинарна гледна точка.

### **7. Принцип на простота и универсалност**

В нашите взаимодействия се стремим да използваме терминология и понятия от методологията, които са лесно разбираеми за всички и могат лесно да бъдат приложени на практика в ежедневни ситуации. Това ни помага да разберем по-ефективно изискванията, конфликтите и динамиката в отношенията.

### **8. Принцип на фокусиране върху развитието**

В психотерапевтичния процес и във всички други форми на взаимодействие ние поддържаме принципа на поддържане на времева перспектива, като подчертаваме значението на това да се съобразяваме както с миналото, така и с настоящето, като същевременно признаваме отговорността си за развиване на способности за бъдещето.



## ETHICAL GUIDELINES

### Преамбюл

Тези етични насоки са задължителни за индивидуалните и институционалните членове на WAPP. Те са приложими и за психотерапевти, консултанти, консултанти, обучители, стажанти, супервайзъри, супервизирани, ръководители на самопознания, организатори на обученията и специалисти, които работят в рамките на Позитивната психотерапия по света.

В този документ те ще бъдат наричани "практикуващи ППТ". Ако в страната на пребиваване или практикуване на Практикуващите ППТ има разпоредби или закони, които противоречат на настоящите Етични насоки, тогава националните разпоредби имат приоритет. Но винаги, когато е възможно, всеки член на WAPP трябва да спазва тези Насоки.

Настоящите етични насоки насърчават формирането на универсални етични професионални стандарти, за да се развие етично самосъзнание и да се повиши нивото на етична компетентност на практикуващите ППТ. Практикуващите в ППТ няма да дискриминират въз основа на възраст, заболяване или увреждане, вероизповедание, етнически произход, пол, полова идентичност, националност, политическа принадлежност, раса, сексуална ориентация, социално положение или друг фактор.

Признаваме, че WAPP представлява членове от цял свят, и препоръчваме на националните организации и центрове да базират етичния си кодекс на Етичните насоки и принципи на WAPP и на националното или местното законодателство. В този документ терминът "клиенти" включва "пациенти", ако това е приложимо съгласно националните разпоредби на страната на пребиваване на практикуващите ППТ.

## Съдържание

Част I.....	6
1. 1. ОТГОВОРНОСТ КЪМ КЛИЕНТИТЕ .....	6
2. ТЕХНИКИ ЗА ОЦЕНКА .....	8
3. ТЕРАПЕВТИЧНА ВРЪЗКА.....	8
4. ВЗАИМООТНОШЕНИЯ С ДРУГИ ПРОФЕСИОНАЛИСТИ .....	10
5. РАБОТА В ОНЛАЙН ПРОСТРАНСТВО ((психотерапия, обучение, супервизия, себепознание, оценяване, изследвания).....	10
6. СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ, ОНЛАЙН ПРИСЪСТВИЕ И РЕКЛАМА.....	11
7. ОТГОВОРНОСТ КЪМ WAPP .....	12
8. ОБУЧЕНИЕ ПО КОНСУЛТИРАНЕ И ПСИХОТЕРАПИЯ.....	13
9. ЕТИЧНИ АСПЕКТИ НА КЛИНИЧНАТА И ОБУЧИТЕЛНА СУПЕРВИЗИЯ .....	15
10. ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПУБЛИКАЦИИ .....	16
Част II.....	18



## Част I

### 1.1. ОТГОВОРНОСТ КЪМ КЛИЕНТИТЕ

В този раздел се обсъждат необходимостта практикуващите ППТ да спазват границите на своята компетентност, правилата за насочване на клиенти към колеги, използването информирано съгласие в терапията, правилата за водене на записи и документация и необходимостта практикуващите ППТ да спазват границите на поверителността.

#### 1.1. Граници на компетентност

Практикуващите ППТ остават в границите на своята компетентност, като предоставят услугите, за които са достатъчно квалифицирани, обучени, лицензирани и опитни.

##### 1.1.1 Развитие на компетентността

Практикуващите в ППТ непрекъснато развиват професионалната си компетентност, като следят за актуалните подходи към терапията и изследванията за ефективността на терапевтичните методи.

Практикуващите ППТ трябва да участват в дейности за непрекъснато професионално развитие в съответствие с насоките на WAPP. (вж. Насоките за CPD)

##### 1.1.2 Осъзнаване на професионалните ограничения

Ако професионалните познания на практикуващите ППТ са недостатъчни, те трябва да преминат необходимото обучение и/или да потърсят помощта на по-опитни колеги, особено чрез супервизия. Те трябва също така да спазват препоръките, направени от техните супервайзъри по отношение на професионалните им ограничения.

##### 1.1.3 Грижа за себе си като практикуващ

Практикуващите ППТ трябва да поддържат здравословен баланс между работата и другите аспекти на живота си.

Практикуващите ППТ наблюдават признаците на емоционално, умствено и физическо изтощение и психично заболяване и се въздържат от предоставяне на услуги на клиенти в такова състояние, като осъзнават, че рискуват да навредят на клиентите си.

Практикуващите ППТ следва да потърсят професионална помощ и да ограничат броя на клиентите или временно да преустановят практиката, докато се постигне възстановяване.

Практикуващите ППТ дават внимателна обратна връзка на колегите си, които може да не разпознават признаците на изтощение, прегаряне и психично заболяване, и вземат предвид коментарите на колегите си относно собственото си емоционално, психическо и физическо състояние, ако то може да окаже отрицателно въздействие върху качеството на работата им.

##### 1.1.4 Транскултурална компетентност

Практикуващите ППТ непрекъснато повишават нивото си на транскултурна чувствителност, като се фокусират върху това как културните ценности на всички участници в терапевтичния процес влияят върху отношението към здравето, механизмите на нарушенията и терапевтичната връзка. Транскултурната компетентност е една от основните ценности на позитивната и транскултурната психотерапия, така че практикуващите ППТ избягват да участват в каквито и да било форми на дискриминация, основана на раса, етнически произход или група, пол и сексуална идентичност, възраст, пол, професия, образователно ниво, социално-икономически статус, физически способности, психологически статус, културни и политически убеждения, религия, имиграционен статус или

принадлежност на клиента към малцинствени групи.

##### 1.1.5 Насочване на клиенти

В случаите, когато знанията и опитът на практикуващите ППТ не са достатъчни за работа с клиент, те трябва да насочат клиента към по-опитен колега. Ако има вероятност проблемите на практикуващите ППТ да им попречат да изпълняват пълноценно професионалните си задължения, практикуващите ППТ следва да потърсят помощта на ръководител или да участват в интервизия, за да определят дали да ограничат, временно да преустановят или да прекратят работата. Насочването следва да бъде придружено от обяснение на клиента и предоставяне на няколко специалисти, от които да избира. Ако личните ценности на специалистите по ППТ и на клиента не съвпадат, специалистите по ППТ се съветват да не насочват клиента веднага, а да признаят като ограничение и да преминат през супервизия и допълнително обучение в тази област.

#### 1.2. Информирано съгласие

ППТ Практикуващите трябва да обяснят и да получат информирано съгласие от своите клиенти в началото на психологическата консултиране, психотерапия, супервизия, обучение и изследвания.

Информираното съгласие трябва да включва описание на предоставените услуги и правата и задълженията на страните. Задължителна част от информираното съгласие е изложението на границите на поверителността (вж. раздел 1.4). В случаите на работа по интернет/телефон практикуващите ППТ са длъжни да информират, доколкото им позволяват възможностите, клиента за всички възможни ограничения и рискове, свързани с този формат на работа (информирано съгласие).



1.2.1 работа с клиенти, които не са в състояние да дадат информирано съгласие (напр. увреждания, тежки заболявания и др.) с умствени психични

Когато практикуващите ППТ работят с хора, които не са в състояние да дадат информирано съгласие, това съгласие се дава от пълномощника на клиента.

1.2.2 Информирано съгласие при работа с деца и тийнейджъри

Ако практикуващите ППТ работят с непълнолетни, съгласието се подписва от родителите или настойниците (съгласно националното законодателство). В същото време практикуващите ППТ трябва да получат устното съгласие на непълнолетното лице. По време на първата среща практикуващите ППТ обсъждат със семейството и границите на поверителността при работа с непълнолетното лице, като заедно решават какво може да се каже на родителите или настойниците.

Практикуващите са длъжни да проверяват възрастта за съгласие за терапия без родителско разрешение в съответствие с национални приложимите закони преди предоставянето на услуги. Спазването на тези правни стандарти е задължително, за да се гарантира, че терапията се провежда в рамките на правната рамка.

### 1.3. Записи и документация

Силно се препоръчва практикуващите ППТ да документират всяка сесия, да водят записи за работата с клиента и да предприемат стъпки за защита на информацията за клиента по време на и след края на професионалните взаимоотношения. Записите трябва да се съхраняват поне 5 години след края на терапията/лечението.

Моля, вижте националната нормативна уредба относно съхраняването на записите, тъй като в някои държави се изисква срок от 10 години. Записите могат да се съхраняват в писмена или електронна версия. Отговорност на практикуващите ППТ е да пазят информацията за клиента дори в случай на неспособност на практикуващите ППТ (имайте план за работа с поверителна документация).

1.3.1 Предоставяне на информация на клиента

Клиентът има право да получава цялата информация за терапевтичния процес, обучение и изследвания касаещи областта на записаното за него. Клиентът има право да получи копие от своето досие.

Практикуващите в ППТ гарантират, че тази информация се представя на клиента по начин, който не е вреден за него.

1.3.2 Споделяне на информация с трети страни

Практикуващите се нуждаят от разрешението на клиента, ако са помолени да споделят информация за клиента с трети страни (медицински специалисти, полиция, съдии, застрахователни компании, адвокати, родители, членове на семейството, други специалисти, участващи в делото, и т.н.)

Практикуващите трябва да се уверят, че са проучили и спазват специфичните правни изисквания на всяка държава, като отчитат, че законите могат да се различават в различните юрисдикции. Спазването на местните правни рамки е задължително.

### 1.4. Конфиденциалност

Конфиденциалността е една от основите на терапевтичните, супервизионните, обучителните и изследователските отношения.

Практикуващите ППТ са длъжни да посочат в информираното съгласие нормите на поверителност и условията, при които те могат да бъдат отменени: ситуации на заплаха за живота и здравето на клиента или за живота и здравето на други хора; емоционално, физическо, икономическо насилие над деца, недееспособни и други категории хора в зависимо положение; необходимост от даване на показания в съда съгласно действащото законодателство в съответната държава и други случаи, специфични за националното законодателство.

Практикуващите ППТ не трябва да разкриват поверителна, лична информация относно своите клиенти в своите писания, лекции, медии,

социални медии или при консултации с колеги, която може да доведе до идентифициране на клиента. Анонимността е свързана с промяна на личните данни по такъв начин, че тези данни вече да не могат да бъдат отнесени към конкретно или подлежащо на идентифициране физическо лице или могат да бъдат отнесени само с непропорционално много време, средства и усилия. Изключенията са описани в следващите раздели.

1.4.1 Разрешение за запис

Извършването на аудио- и видеозаписи по време на психотерапия обикновено е забранено поради високия риск от нарушаване на поверителността и експлоатация на клиента. При извънредни обстоятелства записването се разрешава с предварителното писмено съгласие на клиента (напр. специализирано обучение за супервизия, клиентът иска да запише сесията и т.н.).

Извършването на аудио- и видеозаписи по време на супервизия, обучение и изследвания трябва да бъде съгласувано с всички участници в работата и потвърдено чрез подписване на формуляр за съгласие. Всички, които участват в работата по супервизия, обучение и изследвания, трябва да са наясно как и къде се използва записаният материал и могат да оттеглят съгласието си по всяко време. Записаните материали следва да се използват само за целите, посочени във формуляра за съгласие.

1.4.2 Използване на информация за клиенти в публикации

Ако практикуващите ППТ възнамеряват да използват информация за случай на клиент в своята научна и журналистическа работа, те трябва да променят случая до неузнаваемост - име, професия, възраст, житейски обстоятелства, специфични особености на външния вид, говора, здравословното състояние и т.н.

Необходимо е Практикуващите ППТ да поискат разрешение от клиента за използване на неговия случай (анонимно). На клиента трябва да се предоставят всички възможности да откаже използването на неговия защитен с анонимност случай. (информирано съгласие)



#### 1.4.3 Информация за клиента в съда

Ако от практикуващите специалисти по ППТ бъде поискано да се явят в съда, те са подчинени на действащото национално законодателство относно даването на показания в съда. Ако е възможно, клиентът трябва да бъде помолен за освобождаване от конфиденциалност.

#### 1.4.4 Информация за клиента след смъртта на клиента

Практикуващите ППТ ще запазят конфиденциалност след смъртта на клиента, освен в случаите, посочени в информираното съгласие, или когато това се изисква от националните правни органи.

Моля, проверете местните разпоредби.

#### 1.5. В случай на спешност и самоубийство

Практикуващите ППТ трябва да разполагат със списък с координати на службите за спешна помощ, в случай че се наложи да насочат клиента. Препоръчително е също така те да имат поне един контакт за спешни случаи за клиента, например партньор или член на семейството. Освен това е полезно да се поиска от клиентите да предоставят адреса на психиатър, психиатрична болница или обща медицинска служба за спешна помощ в техния град. Това гарантира, че тези лица за контакт могат да бъдат достигнати незабавно в случай на спешен случай.

#### 1.6.. Застраховка за професионална отговорност (обезщетение)

Винаги, когато е възможно, практикуващите ППТ трябва да имат застраховка за професионална отговорност, която да покрива дейността им - като консултанти, психотерапевти, супервайзъри или обучители.

## 2. ТЕХНИКИ ЗА ОЦЕНКА

При разработване, публикуване и използване на психотерапевтични или психологически техники за оценка практикуващите на ППТ полагат всички усилия да насърчават

благосъстоянието и най-добрите интереси на клиента. Те се предпазват от злоупотреба с резултатите от оценката. Те зачитат правото на клиента да се запознае с резултатите, направените интерпретации и основанията за заключенията и препоръките. Специалистите от ППТ полагат всички усилия да запазят сигурността на тестовите и другите техники за оценка в рамките на законовите разпоредби. Те се стремят да осигурят подходящо използване на техниките за оценка от други лица.

### 2.1. Техники за оценяване

При използването на техники за оценяване практикуващите специалисти на ППТ зачитат правото на клиентите да получат пълни обяснения за естеството и целта на техниките на разбираем за тях език, освен ако предварително не е договорено изрично изключение от това право. Когато обясненията трябва да се предоставят от други лица, практикуващите ППТ установяват процедури за гарантиране на адекватността на тези обяснения.

### 2.2. Отговорност при използването на тестовите

Практикуващите ППТ носят отговорност за разработването и стандартизирането на психологически тестове и други техники за оценка, като използват утвърдени научни процедури и спазват съответните международни, национални и институционални или организационни стандарти.

### 2.3. Отчитане на резултатите от оценяването

При докладването на резултатите от оценяването практикуващите ППТ посочват всички резерви, които съществуват по отношение на валидността или надеждността поради обстоятелствата оценката или неподходящи норми за тестваното лице. Практикуващите ППТ се стремят да гарантират, че резултатите от оценките и техните интерпретации няма да бъдат използвани неправомерно от други лица.

### 2.4. Уместност на резултатите от оценяването

Практикуващите ППТ признават, че резултатите от оценяването могат да станат нерелевантни и да не представят пълна картина на оценяваното лице. Те полагат всички усилия, за да избегнат и предотвратят злоупотребата с нерелевантни мерки или непълни оценки.

### 2.5. Неправилна употреба на психологически оценки

Практикуващите ППТ не насърчават и не популяризират използването на психотерапевтични техники или техники за психологическа оценка от неподходящо обучени или по друг начин неквалифицирани лица чрез преподаване, спонсориране или супервизия.

## 3. ТЕРАПЕВТИЧНА ВРЪЗКА

В този раздел се разглеждат границите на терапевтичната връзка и условията за нейното създаване, поддържане и промяна. Описани са забранените видове взаимоотношения с клиенти. Обсъжда се концепцията за експлоатация на клиента и етичните въпроси, свързани със заплащането на терапията, както и с нейното завършване. В точка 1.1.4 се подчертава необходимостта от развиване на транскултурна компетентност за изграждане на продуктивни терапевтични взаимоотношения с различни категории клиенти.

### 3.1. Установяване и поддържане на граници в терапевтичните взаимоотношения

Практикуващите ППТ са отговорни за установяването на професионални граници и поддържането на рамката на терапевтичната връзка с клиентите. Професионалните граници се отнасят до саморазкриването, продължителността и мястото на сесиите, физическия допир, подаръците, бартера, дейностите извън консултативния кабинет, случайните срещи, социалните и други нетерапевтични контакти, социалните мрежи и други форми на многобройни взаимоотношения. Границите на





професионалните взаимоотношения се отразяват в информираното съгласие.

### **3.2. Условия за промяна на границите в терапевтичната връзка**

Границите на професионалните отношения в психологическото консултиране и психотерапията са свързани с модалността на психотерапията, в която практикува специалистът.

Ако е необходимо да се разширят границите на професионалните отношения, практикуващите ППТ оценяват и поемат отговорност за възникващите рискове във всяка конкретна ситуация.

### **3.3. Експлоатация на клиенти - граници в отношенията с клиентите**

Практикуващите РРТ избягват да експлоатират клиенти. Практикуващите ППТ осъзнават влиятелната си позиция спрямо клиентите (дисбаланс на властта) и избягват да експлоатират доверието и зависимостта на клиентите във всички сфери: битова, икономическа, информационна, емоционална, сексуална и др.

### **3.4. Множество връзки**

Множествени взаимоотношения възникват, когато практикуващите ППТ, макар да имат професионални взаимоотношения с клиент, имат и други взаимоотношения с клиента или с близкото му обкръжение. Тези взаимоотношения могат да бъдат семейни, социални, финансови, бизнес (включително взаимоотношения, възникващи при обучение и супервизия), студентски или близки лични взаимоотношения. Многобройните взаимоотношения са тези, които възникват преди, по време и след психологическото консултиране и психотерапията.

Практикуващите в ППТ се въздържат от многобройни връзки, за да не излагат клиента на риск от експлоатация и вреда и за да избегнат негативни последици за терапевтичния процес.

В случаите, когато не може да се избегне наличието на многобройни връзки, практикуващите специалисти на ППТ ясно обясняват на клиента нюансите на многобройните връзки и поставят професионални граници. Ако непредвидени фактори са създали потенциално опасна множествена връзка, практикуващите РРТ ще предприемат разумни стъпки за разрешаването ѝ по начин, който е чувствителен към интересите на засегнатото лице и спазва етичните насоки.

### **3.5. Забранени видове взаимоотношения с клиента**

Практикуващите ППТ поддържат високо ниво на осведоменост за вредите, които клиентът може да понесе, ако се впусне в сексуални, романтични, приятелски и бизнес отношения с практикуващите ППТ. Сексуални, романтични, приятелски и бизнес отношения с клиента са възможни не по-рано от две години след приключване на терапията.

Практикуващите ППТ и клиентът трябва да са сигурни, че терапевтичните отношения са приключили и няма да се повторят в бъдеще. Практикуващите ППТ не прекратяват терапията, за да имат сексуални отношения с клиента. Забранява се терапията с бивши сексуални и романтични партньори.

### **3.6. Заплащане на терапията**

Практикуващите ППТ се стремят да бъдат честни, ясни и да предоставят на клиента пълна информация по въпросите на заплащането предварително и за предпочитане в писмена форма.

#### **3.6.1 Определяне на цената на услугите**

При определяне на цените на услугите Практикуващите на ППТ могат да решат да събират такси по подвижна скала или да използват една и съща такса за всички клиенти.

#### **3.6.2 Безвъзмездни клиенти**

Етично право на практикуващите ППТ е да оказват безвъзмездна помощ или помощ с намалена такса на

клиенти, които не могат да заплатят терапията в пълен размер. Процентът на такива клиенти се определя от самите Практикуващи ППТ.

#### **3.6.3 Бартерни отношения**

Практикуващите ППТ се въздържат по подразбиране от бартерни отношения с клиенти, тъй като подобно плащане създава потенциал за конфликт, експлоатация и изкривяване на терапевтичните отношения.

#### **3.6.4 Неплащане за услугите на практикуващите ППТ.**

При подписването на информираното съгласие Практикуващите ППТ ясно определят процедурата за заплащане на услугите. Цената, както и заплащането за пропуснати сесии, са посочени в информираното съгласие. Ако клиентът откаже да плати за услугите на практикуващите ППТ, практикуващите ППТ имат право да прекратят терапията и да пренасочат клиента. В този случай е важно клиентът да бъде информиран за последиците от неплащането. При сложни ситуации е необходимо да се консултирате с адвокат.

#### **3.6.5 Подаръци**

Практикуващите ППТ не трябва да насърчават подаръците, но могат да ги приемат от клиенти, ако получаването на подаръка не представлява риск от експлоатация на клиента или увреждане на терапевтичната връзка. Практикуващите ППТ разбират рисковете от получаването на подаръци от клиенти. Заедно с клиента практикуващите ППТ проучват значението, което клиентът придава на подаръка, и възможното му въздействие върху терапевтичната връзка. Практикуващите ППТ проучват също така мотивацията на клиента в супервизията/терапията за получаване на подаръка.

Не се препоръчва да се приемат подаръци, които надхвърлят 20 % от стойността на сесията.

Признава се обаче, че има културен аспект на поднасянето на малки подаръци и в някои страни може да се възприеме като грубо и негативно за терапевтичната връзка, когато подаръците се отказват. В такива случаи практикуващите ППТ трябва да



използват разумната си преценка, за да разграничат подаръка от учтивост от подаръка със скрито намерение. В такива случаи може да е полезна супервизия.

### **3.7. Край на терапията**

Практикуващите ППТ прекратяват терапията в сътрудничество с клиента, когато е ясно, че клиентът вече не се нуждае от помощ или че продължаването на терапията би му навредило. (напр. терапевтът е достигнал края на своите експертни познания или клиентът се нуждае от по-специализирана подкрепа) Практикуващите в ППТ полагат всички усилия за приключване на терапията с минимален риск за клиента, включително провеждане на специална среща за приключване на терапията.

Практикуващите ППТ могат да прекратят терапията, ако не се чувстват в безопасност с клиента или са застрашени от хора, свързани с клиента.

## **4. ВЗАИМООТНОШЕНИЯ С ДРУГИ ПРОФЕСИОНАЛИСТИ**

В раздела се подчертава, че когато е необходимо, практикуващите ППТ си сътрудничат със сродни специалисти, като вземат предвид компетенциите и отговорностите на колегите си в областта на психотерапията, психиатрията, психологията, медицината и други професии. Те зачитат ценностите и целите на институциите, с които са свързани техните колеги. Практикуващите в ППТ се стремят да поддържат положителни, изпълнени с уважение отношения с колегите си.

### **4.1. Граници на компетентност с колегите**

Практикуващите ППТ разбират областта на компетентност на свързаните с тях специалисти и използват професионалните, техническите и административните ресурси, свързани със свързаните с тях специалисти, които могат да обслужват интересите на клиента.

Практикуващите ППТ участват във вземането на решения, свързани с клиента и неговото благополучие, като вземат предвид практиките на други професионални групи и търсят сътрудничество с тях.

### **4.2. Паралелна работа с друг специалист в областта на психичното здраве**

Ако клиентът получава паралелно психологически/психотерапевтични услуги от друг професионалист, Практикуващите ППТ се отнасят към това с поверителност. Практикуващите ППТ обсъждат с клиента значението на множествените терапевтични взаимоотношения, за да сведат до минимум рисковете и конфликтите на интереси, и се стремят да поддържат ясни и координирани отношения с другите участващи професионалисти. Практикуващите ППТ могат да откажат на клиенти, които са ангажирани в множество идентични терапевтични взаимоотношения.

Практикуващите специалисти по ППТ няма да подкопават отношенията на никой колега с клиенти, като правят неоправдани или необмислени коментари. Те коментират работата на колегите си с чувствителност в духа на взаимно уважение.

### **4.3. Отговорност за участващите специалисти**

При избора на колеги за сътрудничество практикуващите ППТ се ръководят от тяхната компетентност, обучение, опит и общи ценности.

### **4.4. Използване на отношенията с колегите**

Практикуващите ППТ не използват професионалните си отношения и статут с колеги и подчинени за постигане на едностранни ползи (например икономически, сексуални, лични и др.). Практикуващите в ППТ не одобряват и не участват в никакъв вид тормоз (включително вербален, физически и сексуален тормоз).

### **4.5. Консултантски услуги, предоставяни на колеги**

Не се препоръчва да се предоставят психологически услуги на колеги, когато има налични алтернативи. Вж. точка 3.4 Многобройни взаимоотношения

### **4.6. Съобщаване за нарушения на етичните норми**

Ако практикуващ ППТ научи за етично нарушение от страна на друг професионалист, първото място, където трябва да се обърне, е директно към този професионалист - неформално и лично - и да посочи неприемливото поведение по възможно най-мекия и уважителен начин. Ако ситуацията не може да бъде разрешена по неформален начин, практикуващите ППТ информират съответните национални институции и централата на WAPP. След решението на националната институция Етичната комисия на WAPP ще вземе собствено решение относно жалбата.

### **4.7. Превенция на тормоза**

Практикуващите ППТ не участват в тормоз над колеги, тъй като това противоречи на ценностите на професията. Критиките и коментарите трябва да се отнасят до действията на специалиста, а не до неговата личност, и да се изразяват в уважителна форма на професионална дискусия. Препоръчва се да се избягват публични дискусии, а да се използват професионални инструменти (супервизия, партньорска супервизия, сезиране на комисията по етика) за разрешаване на конфликтни ситуации.

## **5. РАБОТА В ОНЛАЙН ПРОСТРАНСТВО ((психотерапия, обучение, супервизия, себепознание, оценяване, изследвания)**

В този раздел се обсъждат рисковете и ограниченията в работата, касаещи практикуващите ППТ в онлайн среда (терапия, обучение, супервизия, самопознание, оценка и изследвания, които са опосредствани от електронна комуникация: чрез интернет, телефон и видео-конференцна връзка). Практикуващите ППТ, които се занимават с онлайн работа, трябва да развият знания и умения по отношение



на техническите, етичните и правните съображения.

Практикуващите ППТ проучват и наблюдават възможностите на онлайн работата и правят всичко възможно да управляват процеса от една страна, а от друга да запазват поверителността на клиентите, супервизираните, обучаваните и участниците в изследванията.

### **5.1. Електронна консултация (телепсихотерапия)**

Практикуващите ППТ са наясно, че електронните консултации имат ограничения по отношение на това, с което практикуващите ППТ могат да работят чрез електронни средства за комуникация. Когато предоставят услуги с технологична помощ, специалистите по ППТ полагат разумни усилия да определят дали клиентите са интелектуално, емоционално, физически, езиково и функционално способни да използват приложението и дали приложението е подходящо за нуждите на клиента.

Практикуващите ППТ са запознати със законодателството на страната и региона, в който работят и пребивават по отношение предоставянето на услуги чрез електронни средства за комуникация.

### **5.2. Ефективност на услугите**

Когато услугите, подпомогани от технологиите, се считат за неефективни от практикуващите ППТ или от клиента, практикуващите ППТ обмислят предоставянето на услуги лице в лице. Ако специалистите не са в състояние да предоставят услуги лице в лице, те подпомагат клиента при определянето на подходящи за него услуги.

### **5.3. Потвърждаване на ограниченията**

Практикуващите ППТ информират клиентите за присъщите ограничения на поверителността при използване на технологии. Те призовават клиентите да са наясно с оторизирания и/или неоторизиран достъп до информация, разкрита с помощта на това средство в рамките на подпомаганите от технологиите услуги. Практикуващите ППТ отчитат разликите между комуникацията лице в лице и електронната комуникация

(невербални и вербални сигнали) и как те могат да повлияят на работата онлайн. Специалистите по ППТ обучават клиентите как да предотвратяват и да се справят с потенциални недоразумения, произтичащи от липсата на визуални сигнали и гласови интонации при общуване по електронен път.

### **5.4. Достъп до**

Практикуващите ППТ предоставят информация на клиентите относно разумния достъп до съответните приложения при предоставянето на услуги с помощта на технологии.

### **5.5. Информирано съгласие при електронна консултация**

И практикуващите ППТ, и клиентът трябва да се съгласят с електронната консултация. Ако клиентът избере електронна комуникация, Практикуващите ППТ трябва да предоставят по най-добрия възможен начин информирано съгласие, включващо допълнителни точки, специфични за този вид работа (рискове от участие в онлайн работа и нарушаване на поверителността, възможност за технологична повреда и алтернативни методи за предоставяне на услуги, разлики в часовите пояси; културни и/или езикови различия, които могат да повлияят на предоставянето на услуги, възможен отказ на застрахователни обезщетения). Практикуващият може да откаже електронна консултация, ако смята, че са необходими сесии лице в лице.

### **5.6. Идентификация на клиентите виртуалното пространство**

На практикуващите ППТ се препоръчва да предприемат всички законови мерки за установяване самоличността и възрастта на клиента във виртуалното пространство, стига това да е безопасно за клиента (например чрез документ за информирано съгласие), съгласно националното законодателство или настоящите насоки.

В случаите, когато визуалната идентификация не е възможна, проверката може да включва, но не се ограничава до използването на

кодови думи, цифри, графики или други неописани идентификатори.

### **5.6.1. В случай на спешност и самоубийство**

Практикуващите ППТ трябва да разполагат със списък с координатите на службите за спешна помощ, в случай че се наложи да насочат клиента. Препоръчително е също така да имат поне един контакт за спешни случаи с клиента, например партньор или член на семейството. Освен това е полезно да се поиска от клиентите да предоставят адреса на психиатър, психиатрична болница или обща медицинска служба за спешна помощ в техния град. Това гарантира, че тези лица за контакт могат да бъдат достигнати незабавно в случай на спешен случай.

### **5.7. Права на клиента**

Практикуващите ППТ, които предлагат онлайн услуги и/или поддържат професионален уебсайт, трябва да предоставят електронни връзки към съответните комисии за лицензиране и професионално сертифициране, за да защитят правата на потребителите и клиентите и да се справят с етичните проблеми.

### **5.8. Електронни връзки**

Практикуващите специалисти на РРТ редовно проверяват дали предоставените електронни връзки работят и дали са подходящи от професионална гледна точка..

## **6. СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ, ОНЛАЙН ПРИСЪСТВИЕ И РЕКЛАМА**

Този раздел изяснява позиционирането и поведението на практикуващите ППТ в социалните мрежи, медиите и други публични пространства. Практикуващите ППТ осъзнават въздействието на своите изявления, направени от професионална позиция, и възможните последици за отделните хора и обществото, както и за репутацията на професията като цяло.



### **6.1. Поведение в социалните медии**

Практикуващите ППТ разделят личните и професионалните уебсайтове и профили и са наясно с рисковете от разкриване на лична информация на клиент, супервайзър, стажант или участник в изследване.

Практикуващите ППТ приемат, че поверителността и анонимността в интернет не са гарантирани. Това означава, че материалите, публикувани от Практикуващите ППТ, могат да станат публични по всяко време.

Практикуващите ППТ зачитат автономията на своите клиенти, супервайзъри, стажанти и участници в изследванията и не нарушават техните граници. Не се препоръчва да се посещават профилите на клиентите, супервизираните лица, стажантите и участниците в изследването в социалните мрежи. Практикуващите ППТ няма да разкриват поверителна информация за клиентите, супервизираните лица, стажантите или участниците в изследванията в медиите.

6.1.1. Онлайн информация за практикуващия PPT

Препоръчително е информацията за практикуващите ППТ: детайли за контакт, образование, сертифициране, членство, лиценз и принадлежност да бъде лесно достъпна за клиенти, стажанти, супервайзъри и участници в изследванията. (напр. уебсайт на WAPP, личен уебсайт, уебсайт на регистриращите органи и др.)

### **6.2. "Приятели" в социалните мрежи**

Специалистите по ППТ са наясно, че клиентите, супервизираните лица, стажантите и участниците в изследванията могат да третират "приятелствата" в социалните мрежи като истински приятелства и поведението им трябва да взема предвид това, както и професионалните и етични граници.

### **6.3. Професионална отговорност за публични изявления**

Практикуващите ППТ, които правят публични изявления за

професионалните си дейности, носят професионална отговорност за тези изявления.

Практикуващите ППТ не трябва да правят неверни изявления за своята практика, изследвания, компетентност, степени, пълномощия, връзки, услуги, хонорари, публикации или резултати от изследвания.

В своите професионални решения, както и в случаите на публични професионални изказвания, практикуващите ППТ се основават на съответните научни знания и изследвания в областта на позитивната психотерапия и други научно признати методи на психотерапия.

### **6.4. Популяризиране на лични мнения**

Когато практикуващите позитивна психотерапия (ППТ) се представят за експерти по метода и се застъпват за религиозни, езотерични, трансперсонални или духовни практики и вярвания, това трябва да се разглежда като лично мнение, което не е свързано с професионалната им роля. Такива възгледи следва да се споделят само в личните им профили.

### **6.5. Използване на образа на професионалист в областта на ППТ като специалист в рекламата на други стоки и услуги.**

Практикуващите ППТ не трябва да дават съгласие за използване на техния имидж като специалист в рекламни компании на каквито и да било стоки и услуги, освен за реклама на тяхната консултантска/психотерапевтична/обучителна/супервизионна/изследователска дейност (например да се използва образът на психотерапевт като специалист в реклама на някои банкови услуги).

### **6.6. Използване на работното място за намиране на клиенти**

Ако практикуващите ППТ се занимават с други професионални дейности в допълнение към терапията, обучението и супервизията, те трябва да са наясно

как използват работното си място и авторитета на организацията, за да рекламират и привличат нови клиенти, и да избягват двойни отношения.

### **6.7. Етично рекламиране на техните услуги**

Всички рекламни материали и цялата писмена и устна информация трябва точно да отразяват естеството на предлаганите услуги, както и да представя коректна информация за обучението, квалификацията и съответния опит на практикуващите ППТ на клиента, супервайзъра, стажанта, обучаемия, участник в изследване или групи от клиенти, супервайзъри, стажанти, участници в изследване, на които се предлагат услуги. Практикуващите PPT трябва да се въздържат от преувеличени или непроверими твърдения за ефективността на използваните методи и от реклама, която може да създаде нереалистични очаквания. Организаторите на ППТ обучения трябва да спазват тези насоки, дори ако не са членове на WAPP.

### **6.8. Ограничения за популяризиране на услугите**

Практикуващите ППТ не трябва да се възползват от отношенията си (принуда) настоящи или бивши клиенти, студенти, супервайзъри и участници в изследвания, като рекламират свои продукти, обучение или други услуги.

### **6.9. Използване на обратна връзка от клиентите**

Практикуващите ППТ не могат да изискват обратна връзка с цел реклама от настоящи или бивши клиенти, супервайзъри, стажанти, участници в научни изследвания или други лица, които могат да бъдат под тяхно влияние (професионална връзка). Обратната връзка трябва да се използва само за повишаване качеството на предлаганите услуги.

## **7. ОТГОВОРНОСТ КЪМ WAPP**

Този раздел описва отговорността и взаимоотношенията на членовете със



Световната Асоциация за Позитивна и Транскултурална психотерапия.

7.1. Практикуващите ППТ трябва да действат по начин, който поддържа репутацията на професията и насърчава общественото доверие в Асоциацията, професията и нейните членове, включително извън професионалния им живот.

7.2. Практикуващите ППТ трябва да познават и да спазват всички правни и професионални задължения на държавата, в която практикуват, и на държавата на своите клиенти, както и политиките на WAPP, които се отнасят до тяхната практика.

7.3. Практикуващите ППТ трябва да се уверят, че са запознати и разбират публикуваните от WAPP подзаконови актове и насоки. (напр. Насоки за обучение).

7.4. Практикуващите ППТ трябва да се противопоставят на неетичните практики в себе си или в другите. Вж. точка 4.6

7.5. Практикуващите ППТ трябва да сътрудничат на всяко законно разследване или запитване, свързано с всички части на тяхната професионална практика. Да информират WAPP и всеки съответен член на организацията, ако са:

- a. обвинен в извършване на престъпление
- b. осъдени за криминално или административно нарушение, получили са условно освобождаване за нарушение или са получили полицейско предупреждение, свързано с излагане на човешки живот в опасност;
- c. дисциплинарно наказани от професионален орган или членска организация, отговарящи за регулирането или лицензирането на професии в областта на здравеопазването или социалните грижи в страната, в която практикуват;
- d. временно отстранен или поставен под ограничение на практиката от работодател или подобна организация поради опасения, свързани с неговата компетентност,

здраве или практикуване на психотерапия, клинична супервизия или професионално обучение.

Цялата тази информация се третира от WAPP като изключително поверителна.

7.6. Практикуващите ППТ трябва да са членове с добра репутация (да плащат членския си внос в WAPP в срок).

7.7. Практикуващите ППТ трябва да участват в заседанията на Общото събрание и да гласуват, когато е необходимо.

## **8. ОБУЧЕНИЕ ПО КОНСУЛТИРАНЕ И ПСИХОТЕРАПИЯ**

В този раздел се обсъждат етичните аспекти на преподаването и оценяването на работата на кандидата (обучаващ се психотерапевт), границите на взаимоотношенията със студентите, особеностите на поверителността при преподаването, обучителното себепознание и неприемливостта дискриминационни практики.

### **8.1. Отговорност на практикуващите ППТ**

В процеса на водене на обучение, практикуващите ППТ носят отговорност за действията си в рамките на професионалната подготовка и опит, относно предоставянето на навременна и пълна информация, свързана с учебния процес, както и за уважително и антидискриминационно поведение при работа с учениците.

8.1.1 Зачитане на личността на ученика

При взаимодействието си с учениците практикуващите ППТ зачитат личното достойнство, човешките права и свободи, провъзгласени и гарантирани от Всеобщата декларация за правата на човека (връзка към страницата на ООН).

Специалистите по ППТ трябва да се отнасят към учениците с еднакво уважение, независимо от тяхната възраст, пол, полова идентичност, сексуална ориентация, националност, култура, етническа принадлежност, раса, религия, език, социално-икономически статус и физически способности.

8.1.2 Комуникация относно обучението

Практикуващите ППТ информират учениците за стандартите за обучение на WAPP и предоставят информация за формата на обучение (теория, самопознание, индивидуална и групово супервизия), възможните ефекти и рискове, както и за мерките за психологическа безопасност в процеса на обучение.

Практикуващият трябва да насърчи участниците да посетят уебсайта на WAPP и всяка релевантна онлайн информацията и да се свържат директно с централата, ако възникнат въпроси.

8.1.3 Професионална компетентност

Обучителят и супервайзърът на ППТ носят отговорност за поддържане на своето ниво на компетентност, за точността и уместността на предлагания материал и за етичността на неговото представяне.

### **8.2. Поверителност на данните на учениците**

Личната информация, получена от практикуващите ППТ специалисти от обучаем, в хода на професионалните му дейности, не трябва да се използва в полза на практикуващите специалисти по ППТ или на трети лица. Препоръчва се подписването на информирано съгласие, преди да се използват устни, печатни, аудио-визуални и всякакви други форми на публикуване на случаи с илюстративна, образователна или научна цел. Практикуващите ППТ ще информират обучаемите за границите около поверителността, свързана с групата за обучение (споделяне на лична информация, публикуване в социалните медии на информация за обучението и т.н.).

### **8.3. Граници в отношенията с обучаемите**



Специалистите по ППТ признават отговорността си да спазват границите на професионалното взаимодействие с обучаемите.

#### 8.3.1 Рискове от експлоатация

Специалистите по ППТ са наясно с потенциалното си влияние върху обучаемите и осъзнават рисковете от злоупотреба с власт, като избягват емоционална, материална, сексуална или друга форма на експлоатация на учениците.

#### 8.3.2 Многобройни взаимоотношения с обучаемите

Специалистите по ППТ осъзнават дисбаланса на властта и се въздържат от многобройни взаимоотношения с обучаемите (напр. преподаване на курс и едновременно с това предоставяне на лична терапия на обучаем, приятелски и бизнес отношения с обучаемите), които могат да усложнят процеса на обучение.

#### 8.3.3 Видове забранени връзки

Забранени са сексуалните и романтичните отношения с лица, с които практикуващите РРТ имат професионални отношения (терапия, изследвания, преподаване, супервизия).

#### 8.3.4 Връзки след дипломирането

Специалистите по ППТ признават, че влиянието на техния авторитет върху ученика продължава и след като ученикът е завършил обучението си и полага усилия да не използва авторитета си.

### 8.4. Оценка за пригодността на кандидата

Практикуващите ППТ осъзнават своята отговорност за професионалните си действия, изявления и препоръки, произтичащи от професионалната им роля. Всяко действие, предприето от практикуващите ППТ специалисти по отношение на обучаем, трябва да съответства на тяхната професионална компетентност.

Практикуващите ППТ са безпристрастни и непредубедени към ученика. Практикуващите ППТ са

наясно, че евентуално припокриване на дейности в свързани контексти (например участие в учебни групи на същия обучител в други организации) може да окаже влияние върху оценката им за обучаемия и вземат това предвид.

Специалистите по ППТ трябва да могат да обяснят решенията и действията си на обучаемия по достъпен начин.

Практикуващите ППТ гарантират, че изявленията в каталозите и конспектите на курсовете са точни и не са подвеждащи, особено по отношение на предмета, който ще се изучава, основите за оценяване на напредъка и естеството на опита произтичащ от обучението в курса. Практикуващите ППТ спазват принципите на зачитане на уникалността на всеки кандидат и се ангажират да избягват всякаква дискриминация. Целта е да се обучават специалисти, които са способни да практикуват безопасно, при пълно спазване на етичните и професионалните стандарти. Смята се за неетично да се насърчава участието в курса за обучение или да се сертифицират участници в Базов или Майсторски курс, които не отговарят на установените критерии, посочени в документа "Критерии за интервюиране на бъдещи обучаемите в ППТ". На практикуващите се препоръчва да насърчават обучаемите да посещават лична терапия и да се занимават с грижа за себе си преди да продължат обучението си.

Екипът от обучители може да прекрати професионалните взаимоотношения с обучаем, ако прецени, че кандидатът не е подходящ за консултант или психотерапевт, може да навреди на бъдещи клиенти или на себе си или не отговаря на етичните стандарти. Това означава, че ръководителят на себепознанието и супервайзърът могат да споделят с екипа от обучители ключова информация за участниците в курса, ако имат сериозни опасения относно тяхната пригодност да станат Базови консултанти или позитивни психотерапевти.

### 8.5. Роля и отговорност на организаторите на обучението (стандарти за обучение)

Организаторът на обучението разбира, че представлява центъра/обучителя, WAPP и EAP в страната, в която рекламира/организира курса. Организаторът на обучението трябва да прочете, разбере и спазва стандартите за обучение на WAPP, етичните стандарти и принципи, дори ако не е член на WAPP.

Организаторът на обучението е наясно с неравновесието на силите и се въздържа от многобройни връзки с участниците в курса, тъй като това може да усложни процеса на обучение. Организаторите на обучението дават коректна информация за това какво представлява психотерапията/консултирането според националните професионални стандарти, квалификациите, които участниците получават след обучението (диплома, сертификат), и признаването им на национално и международно равнище, както и изискванията за участие в Базов или Майсторски курс (членство, предидшно образование и квалификация). Конфликти между Организаторът на обучението и учителя трябва да се разглеждат и решават насаме, за да се предотврати намеса в процеса на обучение. Ако частното разрешаване не е възможно, се препоръчва да се потърси помощ от неутрална група професионалисти, като например други учители или психотерапевти. Тази група може да улесни дискусиите между Организатора на обучението и Учителя в поверителна обстановка. Организаторите на обучение не подкопават отношенията на колегите си с клиентите/обучаемите, като правят неоправдани или зле преценени коментари. Те коментират работата на колегите от ППТ с деликатност в духа на взаимно уважение.

WAPP препоръчва функциите на Организатор на обучението и на Главния учител да се изпълняват от различни ППТ специалисти. Ако това не е възможно, тъй като в страната няма достатъчно практикуващи ППТ, тогава Майстор треньорите трябва да са наясно със сложността на многобройните взаимоотношения. WAPP е против това един център или практикуващ ППТ да монополизира



даден район или град и препоръчва сътрудничество и взаимно уважение.

### **8.6. Отговорност за професията**

Специалистите по ППТ трябва да участват в дейности за непрекъснато професионално развитие в съответствие с насоките на WAPP . (вж. Насоките за CPD).

## **9. ЕТИЧНИ АСПЕКТИ НА КЛИНИЧНАТА И ОБУЧИТЕЛНА СУПЕРВИЗИЯ**

В този раздел се разглеждат отношенията между супервайзър и супервизиран, като се вземат предвид рисковете от експлоатация, отговорностите на супервайзъра, както и документацията и образованието, необходими за провеждане на супервизия. Подчертава се необходимостта от основни етични принципи в работата със супервайзъра.

### **9.1. Компетентност на Супервайзърът (обучение, сертифициране)**

Супервайзърът трябва да има подходяща теоретична и практическа подготовка и да познава основните модели на супервизия и етапите на развитие на консултанта. Супервайзърът трябва постоянно да повишава квалификацията си, като участва в обучителни програми, повишаващи нивото на неговата компетентност.

### **9.2. Конфиденциалност**

Супервайзърът спазва поверителността при работата си със супервизираното лице, включително като разбира ограниченията и рисковете на онлайн супервизията. В някои случаи поверителността може да бъде нарушена (за подробности вж. 5.6)

### **9.3. Благосъстояние на клиентите**

Супервайзърът е наясно, че е част от триадата терапевт-клиент-супервайзър, и разбира, че носи отговорност за действията на супервизирания в съответствие с националното законодателство.

## **Одобрени на заседанието на Общото събрание на 12 февруари 2025 г.**

Отговорност на супервайзъра е да гарантира, че работата на супервизирания съответства на националните професионални и етични стандарти. Това е особено важно в държави, в които клиничният супервайзър носи пълна юридическа отговорност за лечението и е правно отговорен. В тези случаи супервайзърът трябва да може да разчита изцяло информацията и прозренията, споделени от супервизирания. Моля, вижте точка 9.7

### **9.4. Взаимоотношения при супервизия**

Супервайзърът полага всички усилия да поддържа професионални отношения със супервизираното лице, като ясно съобщава границите на тези отношения.

В случаите, когато отношенията между супервайзъра и супервизираното лице се променят, супервайзърът е длъжен да гарантира, че супервизираното лице няма да бъде експлоатирано или ощетено. Също така супервайзърът е длъжен да запази обективност при оценяването на супервизираното лице и ако съществува риск обективността да бъде нарушена, да положи всички усилия за изясняване на границите на взаимоотношенията. Супервайзърът трябва да помни, че супервизираният е зависим от супервайзъра и е негова отговорност да изгради психологически и физически граници в отношенията им.

Супервайзърът не трябва да обижда, да проявява агресия или да унижава супервизирания, нито частно, нито публично, чрез негативни оценки.

#### **9.4.1 Забранени взаимоотношения**

Сексуалните и романтичните отношения между супервайзъра и супервизираното лице по време на периода на супервизия са забранени, както физически, така и виртуално. (напр. романтични имейли и онлайн сексуална комуникация).

На супервайзърът е забранено да предоставя супервизия на хора, за които не може да бъде обективен.

9.4.2 Забрана за терапия на супервизираното лице от страна на супервайзъра

На супервайзъра е забранено да предоставя психотерапия на супервизирания. Ако супервизираният потърси психотерапевтична помощ от супервайзъра, супервайзърът препоръчва на супервизирания да намери друг психотерапевт.

### **9.5. Информирано съгласие за супервизия**

Супервайзърът предоставя на супервизираното лице информирано съгласие, в което описва своята квалификация, методите на работа, ползите и рисковете от супервизията за супервизираното лице, както и ограниченията на поверителността. В информираното съгласие се обсъжда видът на супервизията (лична, онлайн, индивидуална, групов и т.н.) и целта на супервизията (клинична, акредитация на ЕКП, образователна).

#### **9.5.1 Преждевременно прекратяване на супервизия**

Ако супервайзърът и супервизираният сметнат за необходимо да прекратят отношенията си по-рано от датите обсъдени в началото на работата, те обсъждат възникналите различия и супервайзърът може да насочи супервизирания, като му препоръча контакти с потенциални супервайзъри. В страните, в които по закон супервайзърът носи юридическа отговорност за лечението на клиента, супервайзърът може да прекрати супервизията, ако супервизираният не следва препоръките му и по този начин клиентът е изложен на опасност. Супервайзърът трябва да съобщи за това прекратяване на отговорните институции (клиника, център, национални професионални асоциации, WAPP и т.н.), които ще предприемат действия в съответствие с вътрешните разпоредби.

### **9.6. Оценка на професионална пригодност на супервизираното лице**

Супервайзърът прави обективна оценка на професионалната пригодност на супервизирания и се опитва да балансира между подкрепата на силните му страни от



една страна и помощта за преодоляване на ограниченията му от друга, като използва 5-степенния модел на ППТ. Супервайзърът трябва да помогне на супервизирания да определи своите професионални ограниченията и да му помогне да работи в рамките на тези ограничения. В някои случаи супервизираният може да поиска препоръчителни писма от супервайзъра. Супервайзърът трябва да представи честно мнение за професионалните способности на супервизирания.

Супервайзърът има право да информира професионалните организации, в които супервизираното лице членува, за всякакви нарушения на етичните и професионалните стандарти.

Супервайзърът е отговорен за документирането на всяка сесия по супервизия.

### **9.7. Задължения и права на кандидатите за супервизия (стажанти/курсисти)**

Кандидатите за ППТ в програмите за обучение по консултиране и психотерапия предоставят услуги по консултиране и психотерапия само с постоянна супервизия. Препоръчителната честота за супервизия е средно поне 1 час супервизия на 4 сесии работа с клиенти.

Кандидатът за ППТ избира супервайзър въз основа на финансовите си възможности и стандартите за обучение на WAPP. В някои случаи на обучаемият може да бъде назначен супервайзър в обучителна програма.

Кандидатът за ППТ и супервайзърът имат право да прекратят работните си взаимоотношения в случай на неразрешими разногласия.

Кандидатът за ППТ трябва да информира клиентите за техния статус и че споделяната информацията ще бъде обсъждана със супервайзър.

Кандидатът за ППТ трябва да получи разрешение от клиентите да обсъжда тяхната информация с ръководителя в индивидуален и/или групов формат, като информира клиентите как, за колко време и как ще се съхранява информацията за клиента.

Супервизираният поема отговорност за обема и достоверността на информацията за случая. В случай на извънредна ситуация (напр. самоубийство) супервайзърът и супервизираният трябва да се споразумеят, за предпочитане писмено, преди началото на супервизията каква ще бъде процедурата в такива случаи и как трябва да се свърже със супервайзъра, за да го информира (моля, проверете националните закони за конкретните процедури).

### **9.8. Отговорност за професията**

Супервайзърът в ППТ трябва да участва в дейности за непрекъснато професионално развитие в съответствие с насоките на WAPP. (вж. Насоките за ППТ).

## **10. ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПУБЛИКАЦИИ**

Този раздел обсъжда публикации и изследователски практики в областта на психологията, психотерапията, психологическото консултиране, супервизия и обучение.

### **10.1. Отговорност на изследователя на ППТ пред изследваните лица**

Изследователят на ППТ носи отговорност пред изследваните лица да предостави пълна информация за изследването, да избягва вреди по време на процеса или като следствие от резултатите от изследването и да провежда изследването с високо ниво на качество, като спазва международните и научни стандарти и съответните закони и разпоредби на съответната държава.

Изследователят на ППТ не трябва да представя невярна информация или да я крие от ИЛ преди или по време на изследването, освен ако не е установено, че представянето на невярна информация или скриването ѝ е оправдано от гледна точка на научната значимост, образователна или приложна стойност на изследването и че няма да бъде причинена вреда на участника в изследването.

Изследователят на ППТ ще обясни всяко укриване или невярно представяне на изследователска информация, която е неразделна част от провеждането на изследването, възможно най-скоро, за предпочитане веднага след приключване участието в изследването, но не по-късно от събирането на данните.

### **10.2. Информирано Съгласие за Публикации и Изследвания**

Преди провеждането на изследването изследователят на ППТ е длъжен да получи писмено потвърждение от ИЛ за съгласието им за събиране и обработване на съответната информация, както и за възможността за публикуване на резултатите от изследването в научни и други публикации въз основа на получената информация (вж. Приложение 2).

В случай на участие на пълнолетни лица в изследването информираното съгласие се подписва от тях самостоятелно. За непълнолетните подписват родителите или техните упълномощени представители.

Уязвимите групи, включително тези, които може да нямат пълна способност да дават самостоятелно съгласие (напр. лица с определени увреждания), може да изискват допълнителни форми на съгласие от законно упълномощени представители или настойници. Процедурите за даване на съгласие следва да бъдат адаптирани, за да се гарантира разбиране и доброволно участие, като например опростени обяснения и допълнителна подкрепа, ако е необходимо. Когато писменото съгласие е непрактично или неподходящо от културна гледна точка, например при устно съгласие от непълнолетни, които са в състояние да разберат изследването, трябва да се използва формуляр за съгласие на пълномощник. Процедурите за даване на устно съгласие трябва да бъдат ясно документирани и, когато е възможно, да се извършват в присъствието на свидетел, за да се гарантира прозрачност и спазване на етичните стандарти.

Информирано съгласие може да не се изисква за напълно анонимни въпросници или архивни изследвания, при които разкриването на отговорите





не застрашава наказателната или гражданската отговорност на участниците и/или не вреди на финансовото им състояние, възможностите за работа, репутацията им, и поверителността е защитена.

Информираното съгласие трябва да бъде получено и съхранено в съответствие с всички приложими национални закони и разпоредби, уреждащи защитата на данните и воденето на документация.

Участниците имат право да се оттеглят от проучването по всяко време, без да се сблъскват с негативни последици. Освен това участниците се насърчават да задават въпроси по всяко време на изследването, за да изяснят всички свои опасения.

### **10.3. Поверителност на данните на ИЛ**

Всички данни на ИЛ, получени по време на изследването, са строго поверителни и могат да се използват само за целите и при условията, посочени в информираното съгласие. Изследователят на ППТ, който получава поверителна информация, е длъжен да създаде условия за нейната пълна защита и безопасност, да предотврати разкриването ѝ и да защити поверителността на изтичането на данни и достъпа до тях от трети страни.

Освен това поверителната информация не трябва да се предава по незащитени канали или да се съхранява на обществени компютри. Изследователят трябва да спазва всички приложими национални закони и разпоредби по отношение на поверителността и защитата на данните на ИЛ.

### **10.4. Участие на обучаеми и колеги в научни изследвания**

Когато в проучването участват ИЛ, които се намират в подчинено положение спрямо изследователя на ППТ (обучаеми от същите или свързани програми, техен персонал или подчинени), изследователят на ППТ е наясно с вероятното неравномерно разпределение на властта (невъзможност за отказ) и предприема мерки за защита на потенциалните участници от неблагоприятните

последиви от отказа за участие - поспециално не трябва да влияе на оценката на постиженията на обучаемите, на кариерата на служителите и т.н.

Когато участието в изследването е изискване на курса или възможност за получаване на допълнителни кредити (кредитни часове), на потенциалния участник се позволява да избере справедливи алтернативни дейности.

### **10.5. Участие на клиенти в изследвания**

ППТ Изследователите не трябва да провеждат изследвания с клиентите си по начин, който ги излага на риск от експлоатация и невъзможност да откажат да участват в изследването. Участието ще се провежда в съответствие с етичните стандарти.

### **10.6. Задължения към ИЛ след приключване на събирането на данни.**

Изследователят на ППТ предоставя на участниците възможност да бъдат информирани за естеството, резултатите и заключенията на изследването и предприема разумни мерки за коригиране на всички погрешни схващания, които участниците могат да имат.

Ако научните или хуманните ценности оправдават отказването на тази информация, ППТ изследователят предприема разумни мерки за намаляване на риска от увреждане. Ако изследователят на ППТ научи, че изследователските процедури са причинили вреда на участник, той ще предприеме стъпки за свеждане на вредата до минимум.

### **10.7. Съобщаване на резултатите от изследванията**

Формата и сроковете за съобщаване на резултатите от изследването на участниците се посочват в информираното съгласие. Резултатите ще бъдат представени на участниците на език, който те могат да разберат и тълкуват недвусмислено.

### **10.8. Публикации в научни списания и други публикации**

При публикуване на резултатите от изследванията в научни списания и други публикации, изследователят на ППТ носи отговорност за тяхната уместност, научна новост, обективност и валидност на заключенията. Изследователят на ППТ не фалшифицира данни.

Ако изследователят на ППТ открие съществени грешки в публикуваните от него данни, той предприема стъпки за тяхното коригиране. Изследователите на ППТ поемат отговорност за избора на своите изследователски теми и за методите, използвани при проучването, анализа и докладването. Те планират изследванията си по начин, който свежда до минимум възможността резултатите им да бъдат подвеждащи. Те предоставят задълбочено обсъждане на ограниченията на своите данни, особено когато работата им се отнася до социалната политика или може да се тълкува в ущърб на лица от определени възрастови, полови, етнически, социално-икономически или други социални групи.

### **10.9. Плагиатство и само плагиатство**

Изследователят на ППТ не плагиатства и не се само плагиатства (частично или пълно използване на вече публикуван труд от него или от други лица).

Изследователят на ППТ не публикува отново публикувани преди това данни, освен ако те не са придружени от нов анализ или ако той/тя не посочи ясно това в новата публикация.

### **10.10. Оценяване на приноса на изследователя на ППТ в сътрудничеството**

Изследователят на ППТ честно посочва частта от работата, която е извършил. Изследователят на ППТ отразява точно приноса на лицата, участващи в изследването или работата, независимо от техния статут. Незначителният принос към изследванията или публикациите се признава по подходящ начин, например в бележки под линия, благодарности или във въведението.

### **10.11. Взаимодействие с други изследователи**



След като резултатите от изследването бъдат публикувани, изследователят на ППП няма да унищожи данните, въз основа на които са направени заключенията, и ще предприеме възможните стъпки, за да даде възможност на други компетентни специалисти да проверят резултатите чрез повторен анализ. Това може да направено при запазване на поверителността на участниците. ППТ изследователите, които искат данни от други специалисти, могат да използват споделените данни само за заявената цел да повторят проучването. Изследователите на ППТ имат право да поискат писмено съгласие от други специалисти за всички други употреби на данните.

#### **10.12. Използване на ИИ в научни изследвания**

Използването на изкуствен интелект в научните изследвания трябва да се съобразява с най-високите етични стандарти. От изследователите на ППТ се изисква да гарантират, че системите за ИИ се проектират и внедряват по начин, който е прозрачен, справедлив и отговорен. ИИ трябва да се използва за допълване, а не за заместване на човешката преценка, и всички решения, получени от модели на ИИ, трябва да минат човешки надзор. Всички данни, обработвани чрез ИИ, трябва да бъдат анонимни, за да се защити неприкосновеността на личния живот, а използването на ИИ трябва да е в съответствие със съответното и приложимо законодателство в страната, в която изследователят на ППТ провежда своите изследвания. ППТ изследователите, които използват изкуствен интелект в научните изследвания, носят пълна отговорност за етичното и подходящо използване на тези технологии. Те са отговорни за гарантирането на това, че системите с ИИ са точни, надеждни и без пристрастия. ППТ изследователите трябва да предприемат разумни мерки за предотвратяване на всякакви вреди, които биха могли да възникнат от неправилна употреба или неправилно функциониране на системите с ИИ, включително непредвидени резултати или пристрастия при анализа на данните. В случаите, когато ИИ допринесе за грешки, нарушаване на неприкосновеността на личния живот или други етични нарушения, изследователят ще бъде държан

Одобрени на заседанието на Общото събрание на 12 февруари 2025 г.

отговорен и ще понесе приложимите правни и професионални последствия.

- Да имат изряден статут (да са с добра репутация)
- Да бъдат пълноправни членове на WAPP като позитивни психотерапевти.

Разнообразието на WAPP трябва да бъде отразено в състава на Комисията по етика (възраст, националност, пол и т.н.).

## Част II

### **11. КОМИСИЯ ПО ЕТИКА**

Разделът се занимава с формирането, работата и решенията на Комисията по етика на WAPP.

#### **11.1. Правила за работа на етичната комисия**

Целта на Комисията по етика е да подкрепя всеки член на професионалната общност. Основната функция на членовете на Етичния комитет е да разглеждат случаи в рамките на общността, които са представени от колеги, клиенти, Управителния съвет, други институции или организатори на обученията.

Членовете на Етичния комитет са наясно с границите на своите правомощия и се въздържат от самостоятелни оценки на своите колеги. Решенията на Етичния комитет имат консултативен характер, те са строго поверителни, недискриминационни и трябва да бъдат обосновани, ясно и изчерпателно комуникирани.

#### **11.2. Избор на Етична комисия към WAPP**

11.2.1 Основание за създаване на комисия по етика

Комисията по етика се създава в съответствие с ценностите на WAPP. Членовете на комисията по етика се предлагат от Изпълнителния съвет и се избират от Общото събрание. Изисквания към членовете на комисията по етика:

- Да не са действащи членове на Изпълнителния съвет на WAPP.

Комисията по етика се състои от 25 членове, от които на случаен принцип се избират 5 членове за сформиране на комисия по етика, която отговаря за активното разглеждане на конкретен случай. Стремим се да заобиколим йерархичните структури в процесите на вземане на решения. Благодарение на разнообразния състав от 25 членове Комисията по етика обединява широк спектър от транскултурни преживявания, което улеснява създаването на подкрепяща и конструктивна перспектива. Приоритет за нас е предотвратяването на конфликти на интереси и пристрастия, като същевременно разпределяме равномерно работното натоварване между членовете, като например даваме възможност на няколко комисии по етика да разглеждат едновременно отделни случаи.

В специални случаи, когато е необходим експертен опит от други професионални области, Изпълнителният съвет може да покани специалисти извън WAPP от различни професии, които да подпомогнат работата на Комисия по етика (адвокати, терапевти от други подходи, лекари, изследователи и т.н.), без одобрението на Общото събрание.

11.2.2 Конфликт на интереси

Петима членове на Комисията по етика, които не са в конфликт на интереси, трябва да присъстват, когато Комисията по етика разглежда случаи на колеги, които имат множество взаимоотношения с участващите лица.

#### **11.3. Официална резолюция на ситуацията**

Ако неформалното разрешаване на конфликта е невъзможно или неуспешно, практикуващите ППТ трябва да се обърнат към националната комисия по етика на националното професионално



Одобрени на заседанието на Общото събрание на 12 февруари 2025 г.

общество, в което членува колегата, нарушил етичните принципи. Липсата на сътрудничество от страна на последния с националната етична комисия или организация сама по себе си е нарушение на етичните норми. Същевременно практикуващите ППТ ще информират централния офис на WAPP (помощник на комисията по етика) за случая. Вж. точка 4.6.

Ако жалбата не е била разгледана на национално ниво, трябва ясно да се обясни както налага да се подаде директна жалба WAPP. Ако причината не е основателна, тогава жалбата ще бъде изпратена до националната организация.

Жалбите до комисията по етика трябва да бъдат подкрепени с факти и не могат да бъдат анонимни.

Обжалването пред Комисията по етика не може да бъде основание за дискриминация колегите, както към тези, срещу които е подадена жалбата, така и към онези, от които е подадена жалбата. Всяка жалба трябва да бъде разгледана.

**11.4. Обработка на жалби: От подаването до разрешаването**

Жалбата се препраща до централния офис на WAPP, който след това я

насочва към асистента на комисията по етика. Асистентът уведомява и двете участващи страни, събира цялата необходима информация и избира на случаен принцип 5 членове на Комисията по етика, които да формират Комисията по етика, отговорна за разглеждането на случая. Комисията се събира на заседание (онлайн, лично или смесено), обсъжда решение и го съобщава на асистента на Комисията по етика, който информира борда за жалбата и предложеното решение. Изпълнителният съвет взема окончателното решение, като за това се информират както жалбоподателят, така и субектът на жалбата..



WORLD ASSOCIATION  
FOR POSITIVE AND TRANSCULTURAL  
PSYCHOTHERAPY

WAPP Head Office · Luisenstrasse 28 · 65185 Wiesbaden · Germany  
Tel. +49-6 11-450 34 40, Fax: +49-6 11-450 34 24,  
Email: wapp@positum.org, Website: www.positum.org